

KIBBUD AV V'EM

(1) שמות פרק כ פסוק יא

כָּבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנָה לְךָ :
דברים פרק ה פסוק טו כָּבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ
וּלְמַעַן יִיטֵב לְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנָה לְךָ :

(2) רמב"ן שמות פרק כ

(יא) כבד את אביך - הנה השלים כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, וחזר לצוות אותנו בעניני הנבראים, והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי השם אבינו הראשון, והמוליד אבינו האחרון, ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה טו) **כאשר צויתך בכבודי כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך**. ולא פירש הכתוב הכבוד, שהוא נלמד מן הכבוד הנאמר למעלה באב הראשון יתברך, שיודה בו שהוא אביו, ולא יכפור בו לאמר על אדם אחר שהוא אביו, ולא יעבדנו כבן לירושתו, או לענין אחר שיצפה ממנו, ולא ישא שם אביו וישבע בחיי אביו לשוא ולשקר. ויכנסו בכלל הכבוד דברים אחרים, כי בכל כבודו נצטוונו, ומפורשים הם בדברי רבותינו (קדושין לא ב), וכבר אמרו (שם ל ב) שהוקש כבודו לכבוד המקום: וכאשר המצוה הזאת היא בתחתונים, כן נתן שכרה באריכות ימים בארץ אשר יתן לנו...

(3) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רי

והמצוה הר"י היא שצונו לכבד אב ואם והוא אמרו יתעלה כבד את אביך ואת אמך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במקומות מן התלמוד ורובו ועקרו בקדושין (ל ב - לב א, לט ב, מ א). ולשון ספרא (ר"פ קדושים, קדושין לא ב) אי זה הוא כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא:

(4) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ריא

והמצוה הר"יא היא שצונו לירא מאב ואם והוא שיתנהג עמהם כמנהג מי שהוא ירא ממנו שיענישהו כמו המלך וילך עמהם כדרך שילך עם מי שיפחד ממנו ויירא מהגיע לו ממנו מה שימאס. והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) איש אמו ואביו תיראו. ולשון ספרא (שם) אי זה הוא מורא לא יושב במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דבריו.

(5) רמב"ם הלכות ממרים פרק ו הלכה ג

...אי זהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה משל האב, ואם אין ממון לאב ויש ממון לבן כופין אותו ד וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול, ומוציא ומכניס ומשמשו בשאר הדברים שהשמשים משמשים בהן את הרב, ועומד מפניו כדרך ה שהוא עומד מפני רבו.

(6) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף ו עמוד א

דתניא: יכול אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו? ת"ל: +ויקרא י"ט+ איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבין בכבודי!

(7) חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף ו עמוד א

וא"ת והלא מכיון שאמר לו אביו חמר אחר בהמתך זהו כבודו, אין זה עיקר כבוד אלא מה שאמרו בקידושין איזהו כיבוד מאכילו ומשקהו ומלבישו ומנעילו וכו' **וכל דבר שיש לו הנאה בו**, אבל אמר לו לעשות דבר שאין לו הנאה של כלום אין זה כיבוד שאמרה תורה,

(8) ספר החינוך מצוה לג

משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא... ואם יש כח בבית דין כופין אותו, כמו שכתבנו למעלה [מצוה ו'] שבביטול עשה כופין בית דין.

(9) משך חכמה דברים פרק ה פסוק טו

(טו) כבד את אביך וכו' כאשר צוך ה' וכו'. הרצון, כי אמרו בירושלמי דכבוד אב הוי מצוה קלה, דהוא כפריעת בעל חוב עבור טרחתם ומזונם. ולכן אמר אף באופן שאביך ואמך עזבוך ולא גדלוך גם כן תכבדם "כאשר צוך ה' אלקיך" - במדבר, ששם לא היה טורח גדול על האבות בגידול בניהם כי מן היה יורד מן השמים, ומים מבאר, ובשר משליו, והענן היה מגהץ מלבושיהם. ובכל זאת צוך ה' לכבד אביך ואמך - כן תעשה לדור אחרון!

(10) רמב"ם הלכות ממרים פרק ו הלכה יא

הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו אף על פי שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה, אפילו היה ז אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתיירא ממנו, ראהו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו.

(11) כסף משנה הלכות ממרים פרק ו הלכה יא

... כתב הטור רס"י ר"מ וז"ל נ"ל כיון שהוא רשע אינו חייב... ופריך והא לאו עושה מעשה עמך הוא פירוש ואין חייבין בכבודו ומשני בשעשה תשובה אלמא כל זמן שלא עשה תשובה אינם חייבים בכבודו עכ"ל.

(12) שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד אב ואם סימן רמ

סעיף ד איזהו כבוד, מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ויתנו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות, נענש עליו. הגה: וכן להיפך, אם מטחין אביו ברחיים, וכוונתו לטובה כדי שינצל אביו מדבר קשה יותר מזה, ומדבר פיוסים על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון ברחיים, נוחל עולם הבא וישמשנו בשאר דברים שהשמש משמש רבו.